

Preek Genesis 39: 1-20

Broeders en zusters, gemeente van de Here Jezus,

We hebben net gelezen dat de HERE met Jozef was, het ging Jozef goed. De HSV zegt dat hij een voorspoedig man was (39:2).

Dat staat er wel mooi vindt u niet?

Hoe kun je dat nu zeggen: het gaat hem goed, hij is een voorspoedig man? Kijk eens even naar dat leven van Jozef. Z'n moeder Rachel is overleden bij de geboorte van z'n broertje Benjamin. Hij komt uit een groot gezin, maar omdat z'n vader hem voortrekt hebben z'n halfbroers, die zonen zijn van andere moeders, een pesthekel aan hem. Ik kan me nauwelijks voorstellen dat hij een fijne jeugd heeft gehad.

Uiteindelijk is hij als tiener door z'n eigen halfbroers in een put gegooid en later als slaaf verkocht naar Egypte. Weg bij z'n vader en z'n jongste broertje Benjamin. Niet eens gelegenheid gehad om afscheid te nemen. Weg bij de rest van de familie. Weg uit z'n land. Stik alleen, onbeschermd zit hij nu zit hij in het verre Egypte, in een vreemd land, een land waar een andere taal wordt gesproken en andere goden gediend worden. En hij is niet vrij. Hij is slaaf, het eigendom van een Egyptenaar, Potifar het hoofd van de lijfwacht van de farao.

Hoe zo, het gaat Jozef goed? Blijkbaar hanteert de bijbel andere normen als het over een geslaagd leven gaat dan wij dat vaak doen. Wij zouden Jozefs leven op dit moment niet bepaald als geslaagd omschrijven. Integendeel...hij heeft alle reden om helemaal niet tevreden te zijn. Maar toch omschrijft de tekst hem als een voorspoedig man. Hoe kan dat?

Laten we eens inzoomen op de gebeurtenissen.

Jozef had zich wel voorgenomen om ook in dat verre Egypte in het huis van Potifar God te dienen. Wat er ook gebeurt. En dat is toch wel opmerkelijk. Jozef is een knappe jongeman van een jaar of 17. De hormonen zullen ook bij hem wel door z'n lijf gegierd hebben. Als slaaf heeft hij waarschijnlijk ook niet bepaald het vooruitzicht dat er binnenkort de gelegenheid zal komen dat hij een relatie met iemand van het andere geslacht zal krijgen. En dan doet zich opeens de mogelijkheid voor van een avontuurtje. Het is mevrouw Potifar ook opgevallen dat deze Hebreeuwse slaaf er goed uit ziet. Wie weet, heeft hij op z'n moeder Rachel geleden, dat is ook al zo'n knappe verschijning. Mevrouw Potifar voelt best voor een second love, een tweede liefje. Dag in dag uit probeert ze Jozef voor zich te winnen. Maar Jozef blijft

consequent weigeren. Hij wil het vertrouwen van Potifar niet misbruiken en hij wil niet tegen God zondigen. Op zich vind ik dat laatste ook wel weer bijzonder, trouwens. Jozef leeft namelijk voor de tijd dat Gods woord geschreven is. Ook de tien geboden, met daarin het verbod op echtbreuk, zijn nog onbekend in zijn tijd. Die tien woorden heeft God pas 400 jaar later, via Mozes aan zijn volk gegeven. Maar toch kent Jozef de Here God blijkbaar zo goed dat hij het besef heeft dat het in strijd met Gods wil is om met de vrouw van een ander het bed te delen. Toegeven aan deze verleiding zou zondigen tegen God zijn!

Mevrouw Potifar kan haar ogen niet afhouden van die knappe Hebreeuwse slaaf en herhaaldelijk probeert ze Jozef te verleiden, maar Jozef weigert, ondanks het feit dat hij een ondergeschikte is van het echtpaar Potifar. Als Jozef niet lijkt in te gaan op de avances van z'n meesteres, neemt zij op een gegeven moment haar kans waar en grijpt Jozef vast aan zijn kleed. Dit kleed is waarschijnlijk niet heel veel meer dan een rokje dat met ontbloot bovenlijf gedragen wordt. Als zij het rokje van Jozefs lijf trekt, zal hij dus op het moment dat hij wegvlucht nauwelijks of mogelijk helemaal geen kleding meer gedragen hebben. Potifars vrouw wil haar gezicht redden en de indruk wekken dat Jozef haar benaderd heeft in plaats van andersom. Als Potifar thuiskomt en het verhaal van zijn vrouw hoort kan hij niet anders dan zijn lievelings slaaf gevangen laten nemen. Het wonderlijke is dat hij 'slechts' in de gevangenis is gegooid en dat Potifar er niet voor gekozen heeft om hem te doden. Een slaaf die zich probeert te vergrijpen aan de vrouw van z'n meester zou in die tijd in de meeste gevallen zonder pardon terecht gesteld worden.

Nu worden daar wel twee verschillende verklaringen voor gegeven. De bekendste verklaring is dat Potifar zijn vrouw doorheeft, en niet gelooft dat Jozef werkelijk geprobeerd heeft bij z'n vrouw in bed te stappen. Een andere verklaring die minder gehoord wordt is deze. Potifar is een dienaar van de Farao. Het Hebr. Woord voor dienaar is in de Griekse vertaling van het Oude Testament (de Septuaginta) weergegeven als eunuch. Als die vertaling juist is, dan is Potifar als dienaar van de farao, die regelmatig in de nabijheid van de harem van farao komt, ontmand. En als ontmande is hij dus niet in staat om nakomelingen te verwekken. Het is mogelijk dat mevr. Potifar om die reden graag wil dat Jozef bij haar komt liggen en het is zelfs mogelijk dat zowel Potifar als zijn vrouw dat allebei graag zien gebeuren. Evenals Jakob bij de slavinnen van Rachel en Lea nakomelingen voor hun meesteressen verwekt heeft, zo zou hier dan de slaaf Jozef nakomelingen voor z'n meester moeten

verwekken. In dat geval is de misdaad van Jozef niet dat hij zich aan z'n meesteres wilde vergrijpen, maar dan is zijn misdaad dat hij niet gehoorzaamd heeft. Dan was het toneelstukje van mevrouw Potifar alleen maar bedoeld om haar gezicht te redden tegenover de rest van het huishoudelijk personeel.

Deze verklaring wordt versterkt door de gebeurtenissen in het vorige hoofdstuk, Genesis 38. Daar staat midden in het verhaal over Jozef ineens een intermezzo. Daar lezen we namelijk dat Tamar, de schoondochter van Juda, niet de gelegenheid krijgt om nakomelingen van haar overleden man te ontvangen, omdat Juda weigert zijn jongste zoon als echtgenoot aan haar te geven, uit angst dat hij deze zoon evenals z'n beide broers ook zou gaan verliezen. Om toch nakomelingen te krijgen heeft Tamar zich toen als prostituee voorgedaan en heeft haar schoonvader zelf, zonder dat hij beseftte dat het Tamar was, voor nakomelingen bij haar gezorgd. Sommige bijbeluitleggers zien een verband tussen deze beide geschiedenissen, omdat het verhaal van Juda en Tamar als een onderbreking in het verhaal van Jozef staat tussen de wegvoering van Jozef en de gebeurtenissen bij Potifar thuis in. In beide geschiedenissen gaat het namelijk om een vrouw voor wie het niet mogelijk was om kinderen te ontvangen bij haar eigen man. Tamar omdat haar man was overleden, de vrouw van Potifar omdat haar man onvruchtbaar was gemaakt.

Wat de reden ook zal zijn, Jozef wordt niet gedood, maar komt in de gevangenis terecht. En ook daar is de HERE met hem. Je zou zeggen dat Jozef niet bepaald succesvol is, hij zit namelijk in de gevangenis, maar daarom kan hij wel gezegend zijn en zegen verspreiden. Zou dat niet precies het verschil zijn tussen succes en zegen? Succes is iets wat jezelf bereikt. Jij werkt er keihard voor. En dankzij je eigen inspanning wordt je beroemd of rijk. Mensen zien tegen je op, jij hebt het gemaakt, je bent geslaagd. Ten diepste is succes egocentrisch. En als we zo naar Jozef kijken dan is hij niet bepaald succesvol. Dat klopt. Maar in Gods Koninkrijk gaat het niet zozeer om succes maar om de vraag of we voor anderen tot zegen zijn. Of we het licht van God verspreiden in het donker, of we Hem zichtbaar maken en vrucht dragen voor Hem. In Jozefs omstandigheden kun je eenvoudigweg niet succesvol zijn, maar wel gezegend. Jozef verspreid licht, eerst in het huis van Potifar en nu zelfs in de gevangenis. Jozef is gezegend en hij is tot zegen, daar veranderen zijn leefomstandigheden niets aan. Dat kan ook als je slaaf bent of zelfs als je in de

gevangenis zit. Succes is afhankelijk van je omstandigheden, zegen niet. Zegen is afhankelijk van de vraag in hoeverre je met God leeft. Hoewel Jozef grote beloften heeft ontvangen van God, hem is in een droom geopenbaard dat hij koning zou worden en dat zijn familieleden voor hem zullen knielen, is er van die beloften nog helemaal niets zichtbaar. Dat is het eerste leerpunt uit deze geschiedenis. Het verschil tussen zegen en succes.

Maar er is nog meer! En dat heeft ook wel met het vorige te maken. En dat is dat God negatieve situaties gebruikt. Daarmee is niet gezegd dat de negatieve gebeurtenissen door God bedacht zijn, maar wel dat Hij de negatieve gebeurtenissen in Zijn plannen gebruikt. Jozef ontvangt een droom, waarin hij te zien krijgt dat zijn broers voor hem zullen neerknielen. God voorziet dus allang wat er in de toekomst zal gaan gebeuren. Jozef zal onderkoning in Egypte worden en zijn familie zal door hem in het leven worden gehouden. Maar het feit dat de broers Jozef als slaaf verkopen en dat ze hun vader Jakob bedriegen door hem wijs te maken dat Jozef door een wild dier is verscheurd kunnen toch moeilijk als Gods bedoeling worden gezien. God besluit niet tot zondig gedrag, maar Hij kan zondig gedrag wel in Zijn plannen opnemen. Dat geldt evenzeer voor het gedrag van de vrouw van Potifar. Jozef wist dat instemmen met haar overspelige plan in strijd is met Gods wil. Maar God kan ook deze gebeurtenis gebruiken om uiteindelijk Jozefs droom in vervulling te laten gaan. De broers blijven zelf absoluut verantwoordelijk voor hun verkeerde gedrag en ook de vrouw van Potifar blijft zelf verantwoordelijk voor haar zondige begeerten. Maar God gebruikt het wel om Zijn plan met Jozef, en dwars daar doorheen Zijn plan met het volk Israël, ten uitvoer te brengen. Heeft Jozef dat gesnapt toen hij in die put zat? Of heeft hij dat gesnapt toen hij in de gevangenis terecht kwam? Ik geloof er niks van. Hij heeft het wel geloofd en uit dat geloof geleefd. En daarin is hij ons tot voorbeeld.

Want ook wij mogen op een zelfde manier naar negatieve gebeurtenissen in ons leven kijken. Heel veel tragische gebeurtenissen in ons leven zijn direct of indirect in verband te brengen met de zondeval. Menselijke fouten, of zonden, kunnen een aanwijsbare oorzaak zijn van een tragisch ongeval, of hebben in ieder geval te maken met de gebrokenheid van ons menselijk bestaan, waar we sinds de zondeval allemaal in delen. Maar daarom kan God ook dergelijke situaties wel gebruiken en in Zijn plan opnemen. Ik vind dat ongeloofelijk fascinerend. We draaien geen bandje af

met elkaar, maar God speelt in op de gebeurtenissen op aarde en Hij weet ze in Zijn plannen te passen. Dat mag ook een troost zijn voor ons. Wat er ook gebeurt, het loopt Hem niet uit de hand, maar Hij neemt alles wat je overkomt in Zijn hand om Zijn plannen met jouw leven uit te werken. Kenmerkend voor mensen met een groot geloof en een sterk vertrouwen is dat ze dat ontdekten hebben. Juist in de crisis groeit je geloof. Een sterk geloof ontwikkel je niet als alles voor de wind gaat, maar als alles lijkt tegen te zitten. God wil je niet in de eerste plaats een succesvol leventje geven, maar Hij wil je vormen naar het beeld van Christus. Jezus is als geen ander, door de crisis heen gegaan. Die crisis was zo heftig dat Hij zelfs de aanwezigheid van Zijn hemelse Vader volledig kwijt was. Maar juist dankzij Zijn volharding tot het allerlaatste kon Hij de Redder van de wereld worden. Als God ons wil vormen naar het beeld van Christus dan wil Hij ook Zijn volharding in ons leven uitwerken.

En dat is ook het laatste leerpunt uit het verhaal van Jozef. Want het is opmerkelijk hoeveel parallellen er zijn tussen Jozefs leven en Jezus' leven. Je zou in Jozefs leven heel goed een richtingaanwijzer naar Jezus kunnen zien. Ik zal een aantal overeenkomsten noemen.

- Jozef was de lievelingszoon van zijn vader Jakob, Jezus was de geliefde zoon van God.
- Jozef ging zijn broers zoeken, Jezus is gekomen om verlorenen te zoeken.
- Jozef werd afgewezen door z'n broers, Jezus werd door z'n eigen volksgenoten afgewezen.
- Jozef werd door z'n broers verraden en verkocht, Jezus werd door Judas verraden en verkocht.
- Jozef werd verleid te zondigen, maar gaf niet toe, Jezus werd door de duivel verleid, maar zondigde niet.
- Jozef voorspelde dat de schenker vrijgesproken zou worden, Jezus voorspelde dat de moordenaar aan het kruis naast Hem zou worden vrijgesproken.
- Jozef werd niet verbitterd. Hij vergaf zijn broers hun wandaden, Jezus werd niet verbitterd. Hij bad 'Vader vergeef het hun, ze weten niet wat ze doen'.
- Jozef werd als slaaf en later als gevangene vernederd voordat hij als koning van Egypte werd verhoogd, Jezus werd een slaaf en werd vernederd tot de kruisdood voordat Hij door God verhoogd werd als de Koning der koningen.
- Jozef redde zijn familie en vele anderen van de hongerdood, Jezus is de Redder

van de wereld. Zijn kruisdood is een verzoening voor de zonden van de hele wereld. En Zijn opstanding is een bevrijding van de dood.

- Jozef maakte zich aan Zijn broeders bekend toen zij voor hem verschenen. Zijn broers hadden hem niet herkend. Jezus zal zich ook bekend maken aan Zijn broeders. Israël heeft Hem tot nu toe niet herkend. Maar het gaat gebeuren dat ook zij zullen zien wie zij doorstoken hebben en ook Israël zal tot dan tot de erkenning komen dat Jezus Christus de Messias van Israël is!

Een bijzondere geschiedenis, het verhaal van Jozef.

We hebben in de eerste plaats geleerd uit de gebeurtenissen dat succes iets anders is als zegen. Jozef was niet bepaald succesvol, maar verspreide wel Gods zegen in zowel het huis van Potifar als in de gevangenis waar onschuldig zat. Ook voor ons geldt dat we in iedere situatie tot zegen kunnen zijn, al lijkt ons leven naar wereldse maatstaven mislukt!

Het tweede leerpunt is dat God negatieve gebeurtenissen in Zijn plan opneemt en gebruikt om mensen te vormen naar het beeld van Christus. Zo mogen ook wij erop vertrouwen dat het God niet uit de hand loopt, wat ons ook overkomt. We zijn in Zijn hand geborgen. We staan in Zijn handpalmen gegrift. En niets of niemand kan ons roven uit die trouwe Vaderhanden.

Het derde leerpunt is dat Jozef richtingaanwijzer is naar Jezus. Zoals de broers ontdekken dat er in Egypte brood te krijgen is, en met hun hongerige magen naar Egypte trekken. En daar mogen zij, met al hun fouten en gebreken, redding ontvangen dankzij die bijzondere koning, die, zo later blijkt, dezelfde is als hun broer Jozef, die zij verkocht hebben.

Zo mogen wij ontdekken dat er geestelijk voedsel te verkrijgen is voor onze hongerige zielen, als we maar bereid zijn om tevoorschijn te komen, en onze knieën buigen voor die bijzondere Koning, die slaaf is geworden voor ons. We mogen komen met al onze fouten en gebreken en redding ontvangen! Hij nodigt je uit. Kom maar! Ook voor jou ben ik die weg gegaan, die weg van de slavernij, die weg van de afwijzing, de weg van het kruis, die weg van het graf, dwars door de dood heen, zodat jij kunt leven. Eeuwig leven. Laat Mij ook voor jou de Koning zijn die garant staat voor jouw leven. Want wie in Mij gelooft zal leven.....een leven dat geen einde zal kennen. AMEN

September 2016
G.P. Hartkamp
Wapenveld